

Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία

Τόμ. 2 (2019)

Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Ελλάδα-Ευρώπη 2020: Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα, Νέες Τεχνολογίες, Καινοτομία και Οικονομία», Λαμία 28, 29, 30 Σεπτεμβρίου 2018

Η εφαρμογή της μεθόδου Project στην εκπαίδευση ενηλίκων: Διερεύνηση των απόψεων των ενήλικων εκπαιδευομένων στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Μαρία Γ. Σπαθάρη

doi: [10.12681/elrie.1601](https://doi.org/10.12681/elrie.1601)

Η εφαρμογή της μεθόδου Project στην εκπαίδευση ενηλίκων: Διερεύνηση των απόψεων των ενήλικων εκπαιδευομένων στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Σπάθαρα Μαρία

marspathari@gmail.com

MSc, Κοινωνιολόγος, Ιδιωτικός Τομέας

Περίληψη

Με την παρούσα ερευνητική εργασία επιχειρήθηκε να μελετηθεί ο τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η μέθοδος διδασκαλίας project στις δομές των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης Δημοσίων, Ιδιωτικών, Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), Σιβιτανιδείου σχολής, και να διαπιστωθεί αν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους των δομών και το μορφωτικό τους επίπεδο αναφορικά με το ρόλο του εκπαιδευτή και την χρησιμότητα του project. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 205 άτομα εκπαιδευμένοι σε ΙΕΚ Δημοσίων, Ιδιωτικών, ΟΑΕΔ και Σιβιτανιδείου σχολής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευόμενοι εμπλέκονται περισσότερο στην διδακτική μέθοδο του project στην οποία ο εκπαιδευτής έχει κυρίως βοηθητικό ρόλο. Ωστόσο οι απόψεις τους διέφεραν ανάλογα με τη δομή στην οποία φοιτούσαν οι εκπαιδευόμενοι, ως προς το ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής αλλά και την χρησιμότητα του σχεδίου εργασίας, η οποία επίσης φάνηκε να εξαρτάται από το μορφωτικό τους επίπεδο. Θέση του παρόντος άρθρου είναι ότι οι νέες μέθοδοι και τεχνικές εκπαίδευσης έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη μαθησιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Λέξεις κλειδιά: Παιδαγωγική σχεδίου εργασίας (Πρότζεκτ), Εκπαίδευση ενηλίκων, Επαγγελματική εκπαίδευση, Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ).

Abstract

This research project attempts to study the way in which the project teaching method is conducted in the structures of the Vocational Training Institutes : Public and Private Institutes, Job Center Plus, Sivitanidios School. Furthermore, the aim of the current study is to find out whether there are differences between the trainees of the structures with regard to the role of the trainer and the usefulness of the project. The participants of the survey consisted of 205 trainees in Vocational Training Institutes (Public, Private, Job Center Plus and Sivitanidios schools). The results showed that trainees are more involved in the teaching method of project in which the trainer mainly has an auxiliary role. However, their views differed according to the structure that trainees were studying, the role of the trainer and the usefulness of the project, which also seemed to be dependent on their educational level. This article demonstrates that the new educational methods and technics have as a result the development of educational and social skills.

Keywords: Educational work plan (Project), Adult education, Vocational training, Vocational Training Institutes (IEK*).

1. Εισαγωγή

Η αφητηρία της μεθόδου project βρίσκεται στον αμερικάνικο πραγματισμό κατά τα μέσα του 20ου αιώνα όταν οι πραγματιστές επιμένουν πως ρόλος που ο μαθητευόμενος πρέπει να έχει στη μαθησιακή διαδικασία οφείλει να είναι ενεργητικός (Frey, 1991). Ως «μέθοδο Project» μπορούμε να θεωρήσουμε τον τρόπο της «Ομαδικής διδασκαλίας στην οποία συμμετέχουν αποφασιστικά

όλοι και η ίδια η διδασκαλία διαμορφώνεται και διεξάγεται από όλους όσους συμμετέχουν» (Frey, 1998).

Η μέθοδος project είναι μία πρότυπη μέθοδος διδασκαλίας σύμφωνα με τα αποτελέσματα της οποίας, το άτομο αναπτύσσει την ανεξαρτησία, το αίσθημα ευθύνης και τους κοινωνικούς και δημοκρατικούς τρόπους συμπεριφοράς ενώ περιγράφεται και οριοθετείται από τον William Heard Kilpatrick (Apel & Knoll, in press, & Rohrs, 1977).

Έχει καταστεί σαφές ότι η μέθοδος του project αποτελεί μία μορφή μάθησης ευχάριστη στην μαθητική κοινότητα ιδιαίτερα όταν αποτελείται από ενήλικες μαθητές (Μπρίνια & Χρυσafίδης, 2010). Η ευχάριστη διάθεση των ενηλίκων μαθητών κατά τη διεξαγωγή του project οφείλεται στο γεγονός, ότι η ίδια η μέθοδος συνδέεται με την βιωματική και αποκαλυπτική μάθηση και βασίζεται στην συμπεριφορική "ιδιομορφία" των ενηλίκων να μαθαίνουν ευκολότερα στοιχεία τα οποία συνδέονται με την πραγματική ζωή και τα οποία θα τους βοηθήσουν στην επίλυση πραγματικών καταστάσεων και προβλημάτων (Katz & Chard, 1988). Δεδομένων αυτών, η μέθοδος του project η οποία ενέχει την εφαρμογή της ανδραγωγικής θεωρίας αποτελεί μία μορφή διδασκαλίας η οποία ταιριάζει στην φιλοσοφία των ενηλίκων. Η μέθοδος βέβαια του project αν και διαθέτει συγκεκριμένο τρόπο-βήματα ώστε να εφαρμοστεί ορθά, εντούτοις ανάλογα με την εκπαιδευτική δομή και το πλαίσιο στο οποίο υλοποιείται, διαφοροποιείται με στόχο να εναρμονιστεί στις εκπαιδευτικές ιδιότυπες καταστάσεις στις οποίες διεξάγεται.

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιείται σε δομές ΙΕΚ Ιδιωτικών, Δημοσίων και ΟΑΕΔ στο ΙΕΚ της Σιβιτανιδείου σχολής, διότι πρωτίστως οι δομές αυτές παραμένουν ανεξερεύνητες ως προς τους τρόπους διδασκαλίας των μαθημάτων τους και ειδικότερα όσον αφορά τη μέθοδο του project και δευτερευόντως διότι παρουσιάζει ενδιαφέρον η απόδειξη του τρόπου με τον οποίο επιτελείται η μέθοδος από εκπαιδευτές ενηλίκων. Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευομένων σε ΙΕΚ (Ιδιωτικών, Δημοσίων, ΟΑΕΔ και της Σιβιτανιδείου σχολής) αν η μέθοδος του project αποτελεί μία εκπαιδευτική μέθοδο χρήσιμη για τους εκπαιδευόμενους. Με βάση την παραπάνω υπόθεση διερευνήθηκαν α) ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίο υλοποιείται το σχέδιο εργασίας στα ΙΕΚ και τη Σιβιτανιδείο σχολή σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευομένων, β) αν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα σε ΙΕΚ Ιδιωτικά, Δημόσια, ΟΑΕΔ και της Σιβιτανιδείου σχολής, ως προς το πώς αξιολογούν οι εκπαιδευόμενοι το ρόλο του εκπαιδευτή, στην διαδικασία της μεθόδου project, γ) αν υπάρχουν διαφορές στην αντίληψη των εκπαιδευομένων όλων των τύπων των ΙΕΚ για την χρησιμότητα του project ως εκπαιδευτική διαδικασία, δ) αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των εκπαιδευομένων των παραπάνω δομών των ΙΕΚ, ως προς την αξιολόγηση του ρόλου του εκπαιδευτή ε) αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των εκπαιδευομένων των παραπάνω δομών, ως προς το πώς αξιολογούν το σχέδιο εργασίας.

2. Εκπαίδευση & ο Εκπαιδευτής Ενηλίκων

Ο ορισμός της εκπαίδευσης ενηλίκων δημιουργείται στα μέσα της δεκαετίας του 1990, σε μία εποχή δηλαδή που ορίζεται ευρύτερα η εκπαίδευση και η μάθηση ως δια βίου διαδικασία. Ο όρος εκπαίδευση ενηλίκων σύμφωνα με τον Κόκκο, «σηματοδοτεί το οργανωμένο μέρος της δια βίου μάθησης που αφορά ενήλικους και ταυτόχρονα υποδηλώνει την ανθρωπιστική κατεύθυνση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούνται σε αυτό το πλαίσιο» (Κόκκος, 2005:38). Η εκπαίδευση Ενηλίκων αποτελεί ένα αυτοτελές κομμάτι της δια βίου μάθησης με δική της πλέον επιστημονική παρακαταθήκη από μελετητές και θεωρητικούς. Η εκπαίδευση ενηλίκων διαφέρει από τις επιστήμες της αγωγής οι οποίες ασχολούνται περισσότερο με παιδιά και εφήβους καθώς η εκπαίδευση ενηλίκων προσεγγίζει αποκλειστικά τον ενήλικα εκπαιδευόμενο. Στην εκπαιδευτική διαδικασία κυρίαρχο ρόλο έχει ο ίδιος ο εκπαιδευτής ο οποίος πρέπει να ενεργοποιήσει τους συμμετέχοντες, προκαλώντας τους αρχικά ένα ενδιαφέρον για τα θέματα τα οποία θα συζητηθούν

και να αναλάβει το ρόλο του εμπνευστή, του συμπαραστάτη και του συμβούλου ώστε οι εκπαιδευόμενοι να γνωρίζουν ότι τίθεται στην διαθεσιμότητα τους κάθε φορά και σε οτιδήποτε τον χρειαστούν προκαλώντας τους εκπαιδευόμενους παράλληλα να αναλάβουν δράση αναπτύσσοντας αυτονομία και πρωτοβουλία.

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων στις μέρες μας πρέπει να συμφωνεί στο πρότυπο του καθηγητή ο οποίος είναι παράδειγμα δια βίου μάθησης (Coolahan, 2002), ενώ παράλληλα οφείλει να είναι ευέλικτος, πολυλειτουργικός και απασχολήσιμος, όπως μάλιστα επιδιώκει το υπόδειγμα της ευέλικτης εξειδίκευσης. Για το λόγο αυτό ο εκπαιδευτής ενηλίκων, σύμφωνα με την ανθρωπιστική παράδοση εκπαίδευση ενηλίκων οφείλει να υποδύεται ρόλους, να παρουσιάζεται ως καλός άνθρωπος (Jarvis, 2004) και να χρησιμοποιεί τις τεχνικές εκείνες που αναπτύζουν την αλληλεπίδραση του με τον εκπαιδευόμενο ώστε ο τελευταίος να μαθαίνει πράττοντας (Κόκκος, 1999).

Ορισμένες εκπαιδευτικές τεχνικές οι οποίες βελτιώνουν την στάση του εκπαιδευόμενου απέναντι στην διαδικασία μάθησης είναι ο καταγισμός ιδεών, η εργασία σε ομάδες (ομαδοσυνεργατική μέθοδος), η μελέτη περίπτωσης, το παιχνίδι ρόλων, η προσομοίωση, το project, οι ερωτήσεις-απαντήσεις και ο διάλογος. Το ελληνικό κράτος έχοντας ως κυρίαρχο στόχο να διασφαλίσει την ποιότητα και την αναβάθμιση αυτής, στην παροχή της μη τυπικής εκπαίδευσης ανέθεσε την εκπαίδευση ενηλίκων σε πιστοποιημένους φορείς και δομές οι οποίοι υλοποιούν προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης, με πιστοποιημένες προδιαγραφές στα οποία μπορούν να διδάξουν πιστοποιημένοι εκπαιδευτές ενηλίκων με τη στήριξη στελεχών συνοδευτικών υπηρεσιών σε άτομα κοινωνικών ευπαθών ομάδων.

2.1. Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης εντάσσονται στο πλαίσιο της μη τυπικής εκπαίδευσης εκπαίδευση δηλαδή που παρέχεται σε οργανωμένο τυπικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση αναγνωρισμένων πιστοποιητικών. Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης τα οποία και μελετώνται στην έρευνα εμφανίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990, λόγω της ανάγκης των πολιτών για επαγγελματική κατάρτιση.

Τα Ι.Ε.Κ αν και ιδρύθηκαν από τον Ο.Ε.Ε.Κ. (Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης & Κατάρτισης) λόγω των κοινωνικοπολιτικών αλλαγών και την ανάγκη επαναπροσδιορισμού των δομών και λειτουργίας τους, το 2010 τα Δημόσια ΙΕΚ μεταφέρθηκαν στη Γενική Γραμματεία Δια βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Μ) όπου συμπεριλαμβάνονται τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), ενώ παράλληλα η Γ.Γ.Δ.Μ. εξουσιοδοτήθηκε για την έκδοση κανονισμού Λειτουργίας.

Όσον αφορά την εκπαίδευση που παρέχεται στα Ι.Ε.Κ δεν υπάρχουν σχετικές έρευνες καθώς τα Ι.Ε.Κ έχουν μελετηθεί μόνο το 1995 ως προς τι με τις δομές τους (Μπινιάρης,1995) χωρίς να εσωκλείεται στη μελέτη, έρευνα για την εκπαίδευση που πραγματοποιείται. Για το λόγο αυτό βιβλιογραφικά στηρίζομαστε σε μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας και στη Γ Λυκείου στο μάθημα Αρχές Οικονομικής θεωρίας (Μπρίνια & Χρυσafίδης, 2010) όπου τα αποτελέσματα των ερευνών αναδεικνύουν τον τρόπο που πραγματοποιείται στο project σε ενήλικους μαθητές αλλά και τα οφέλη που τα οφέλη αποκομίζει η μαθησιακή κοινότητα από την εναλλακτική αυτή η τεχνική διδασκαλία.

2.2. Σχετικές έρευνες

Άκρως ενδιαφέρουσα είναι η έρευνα η οποία αφορά την υλοποίηση του project μέσα από τις πράξεις των ενηλίκων όταν διδάσκεται ενότητα που αφορά στο μάθημα των μαθηματικών που πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευόμενους σχολείο δεύτερης ευκαιρίας και στον πανεπιστημιακό χώρο σε μεταπτυχιακούς φοιτητές. Πραγματοποιήθηκε μέσω έρευνα-παρατήρησης σε ένα σχέδιο εργασίας στο ΣΔΕ Ορχομενού και το Χαροκόπειο πανεπιστήμιο. Σκοπός της έρευνας ήταν να ερευνησει κατά πόσο τα projects προσφέρονται για τη διδακτική των μαθηματικών επιβεβαιώσει

την βιβλιογραφία σε ό,τι αφορά την αναγκαιότητα και τα οφέλη του project. Με βάση τα αποτελέσματα της παρατήρησης των δύο project στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας και στο Πανεπιστημιακό χώρο, επιβεβαιώνεται ότι η μέθοδος του project διαθέτει πολλά οφέλη, κυρίως για τους μαθητές καθώς μέσω της διδασκαλίας με project φάνηκε ότι οι μαθητές μαθαίνουν τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν αποκτούν ικανότητες που θα τους οδηγήσουν στην ανακάλυψη της γνώσης -η γνώση δεν είναι αυτοσκοπός και απορρέει από την δράση (Κουτρούμπα & Καραγιώργου, 2013). Επίσης, ο εκπαιδευτικός κατά τη διαδικασία του project διαθέτει ένα πολυσύνθετο ρόλο τόσο συντονιστικό όσο και διευκολυντικό ενώ προωθεί την αυτενέργεια για την συνεργασία δίνοντας κίνητρα και ευκαιρίες για πρωτοβουλίες, στοιχεία σημαντικά για την διαπαιδαγώγησή του (Κόκκος & Λιοναράκης, 1998).

Η μελέτη -που αποτέλεσε και εφαλτήριο για την παρούσα έρευνα-, είναι της Καραγιώργου όπου διερευνήθηκαν σε 24 ΣΔΕ οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την πορεία και τον τρόπο υλοποίησης του project, το ρόλο του εκπαιδευτή στην υλοποίηση του και το βαθμό επίτευξης γνωστικών και ψυχοκοινωνικών στόχων

Τα αποτελέσματα εμφανίζουν τον εκπαιδευτή να έχει επιρροή στον τρόπο στην επιλογή του θέματος, να παίζει σπουδαίο ρόλο στον καθαρισμό των σταδίων και των βημάτων της διαδικασίας, στον ορισμό των δραστηριοτήτων ενώ οι εκπαιδευόμενοι σε περίπτωση δυσκολίας ζητούν την στήριξη και την βοήθειά του. Ο εκπαιδευτής λειτουργεί με ρόλο διευκολυντικό και συντονιστικό καθώς γνωρίζει πώς πρέπει να εφαρμοστεί η μέθοδος, και αφήνει δυνατότητες ευελιξίας, ελευθερίας και πρωτοβουλίας στους συμμετέχοντες.

Στηριζόμενοι βιβλιογραφικά, γίνεται αντιληπτή η χρησιμότητα της υλοποίησης project στη σχολική τάξη και η δυναμική την οποία έχει ο εκπαιδευτής στην διαδικασία αυτή. Η παραπάνω βιβλιογραφία οφείλει να ενισχυθεί διαμέσου της συμπερίληψης των ΙΕΚ και της Σιβιτανιδείου σχολής, δομές οι οποίες υλοποιούν δεκάδες μορφές προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επαγγελματικής κατάρτισης.

2.3. Μεθοδολογία έρευνας

2.3.1. Συμμετέχοντες

Στην έρευνα συμμετείχαν 205 άτομα, 89 άντρες (43,4%) και 116 γυναίκες (56,6%) του δείγματος εκ των οποίων άρτια συμπληρωμένα ήταν τα 204. Όσον αφορά την ηλικία και κλίμακα των 205 εκπαιδευομένων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ($\mu.o=1.16$), 176 άτομα ανήκουν στην κατηγορία 18-30 (85,9%), 25 εκπαιδευόμενοι ανήκουν στην κατηγορία 31-44 (12,2%) και μόλις 4 άτομα βρίσκονται στην ηλικιακή κλίμακα 45-60 (2%). Οι άγαμοι ερωτώμενοι ήταν 189 (92,2%) ενώ μόλις 16 άτομα (7,8%) ήταν οι έγγαμοι. Σε ό,τι αφορά την εργασιακή κατάσταση των εκπαιδευομένων οι περισσότεροι ήταν άνεργοι ποσοστό 142 άτομα (69,3%), εργαζόμενοι 59 άτομα (28,8%) οικιακά και συνταξιούχοι τέσσερα άτομα ποσοστό 2%. Τέλος αναφορικά με τον τίτλο σπουδών 181 (88,3%) σπουδαστές διέθεταν απολυτήριο λυκείου ενώ 24 (11,9) άτομα ήταν απόφοιτοι Πανεπιστημίων και ΤΕΙ.

2.3.2. Διαδικασία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2017 και ομάδα στόχος ήταν οι εκπαιδευόμενοι που φοιτούν σε ΙΕΚ Ιδιωτικά, Δημόσια, ΟΑΕΔ και στο ΙΕΚ την Σιβιτανιδείου σχολής. Συνολικά μοιράστηκαν 270 ερωτηματολόγια σε 8 ΙΕΚ των δυτικών προαστίων (Πειραιάς, Άγιος Ιωάννης Ρέντη, Νίκαια, Κορυδαλλός) και της Σιβιτανιδείου σχολής. Τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν από τους εκπαιδευόμενους χωρίς την παρέμβαση του ερευνητή διατηρώντας παράλληλα την ανωνυμία τους.

2.3.3. Ερευνητική μέθοδος

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή των αποτελεσμάτων ήταν γραπτό ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου με 30 ερωτήσεις (παράρτημα παρουσίαση ερωτηματολογίου). Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τα δημογραφικά στοιχεία, τα οποία συμπληρώνουν το ατομικό προφίλ των εκπαιδευόμενων όπως φύλο, κύκλο σπουδών, ηλικιακή ομάδα, οικογενειακή κατάσταση, εργασιακή κατάσταση και τίτλο σπουδών. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν τις απόψεις των εκπαιδευόμενων σχετικά με την πορεία και τον τρόπο υλοποίησης του project, α. το ρόλο του εκπαιδευτή κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του project, β. το ρόλο των εκπαιδευομένων στην διαδικασία αυτή καθώς και γ. το βαθμό αποτίμησης της χρησιμότητας της μεθόδου του project από τους εκπαιδευόμενους. Κάθε ερώτηση αποτελείται από μεταβλητές αποτυπωμένες σε πενταβάθμια κλίμακα Likert. Ο Δείκτης Cronbach's A για το σύνολο του αναδιαμορφωμένου ερωτηματολογίου είναι 0,82, στοιχείο που καθιστά το εργαλείο αξιόπιστο.

2.3.4. Αποτελέσματα

Το ερωτηματολόγιο που συντάχτηκε αποτελείται από 30 ερωτήσεις διαθέτει θεματικούς άξονες που αφορούν: τον τρόπο επιλογής του θέματος του project, τη στοχοθεσία, τον τρόπο σύνθεσης των ομάδων, το ρόλο του εκπαιδευτή κατά τη διαδικασία υλοποίησης του σχεδίου εργασίας και τη γνώμη των εκπαιδευομένων όσο αφορά την προσφορά του project στην εκπαίδευση ενηλίκων. Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι απαντήσεις των εκπαιδευομένων με ποσοστιαία ανάλυση.

Πίνακας 1: Ο ρόλος του εκπαιδευτή κατά τη διαδικασία υλοποίησης της μεθόδου Project

Ο ρόλος του εκπαιδευτή κατά τη διαδικασία υλοποίησης της μεθόδου Project	Ποτέ (Ποσοστό %)	Σπάνια (Ποσοστό %)	Μερικές Φορές (Ποσοστό %)	Συχνά (Ποσοστό %)	Σχεδόν Πάντα (Ποσοστό %)
1. Ο εκπαιδευτής προτείνει θέματα για project και εμείς επιλέγουμε κατά πλειοψηφία ή συναποφασίζουμε με ποιο θα ασχοληθούμε.	8,8	15,60	37,5	27,3	10,7
2. Οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι προτείνουν το θέμα που επιθυμούν.	9,8	17,1	32,7	25,9	14,6
3. Ο εκπαιδευτής με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις, προτείνει κάποιο θέμα.	5,9	13,2	26,8	29,8	24,4
4. Στην έναρξη του project ο εκπαιδευτής εξηγεί τους στόχους του.	2,4	10,2	15,1	37,1	35,1
5. Ο εκπαιδευτής εξηγεί τους στόχους που κάθε ομάδα πρέπει να πετύχει.	6,3	6,8	23,9	26,8	36,1
6. Η σύνθεση των ομάδων αποφασίζεται από εμάς με βάση τις μεταξύ μας σχέσεις (πχ. φιλία)	5,6	12,2	25,9	27,3	29,3
7. Η σύνθεση των ομάδων αποφασίζεται από τον εκπαιδευτή.	13,7	33,7	31,2	13,7	7,8

8.	Η σύνθεση των ομάδων αποφασίζεται με τυχαίο τρόπο (πχ.κλήρωση)	45,4	30,2	10,7	10,2	3,4
9.	Ο εκπαιδευτής ορίζει προσωπικά το ρόλο του κάθε μέλους της ομάδας.	40,5	26,3	18	10,7	4,4
10.	Ο εκπαιδευτής ορίζει συντονιστή ομάδας, και εν συνεχεία ο συντονιστής κατανέμει ρόλους.	42,9	27,3	15,1	10,2	4,4
11.	Τα μέλη της ομάδας επιλέγουν ελεύθερα ρόλους.	5,9	8,3	20	34,6	31,2
12.	Ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι περισσότερο καθοδηγητικός και λιγότερο ελεγκτικός.	3,9	6,8	24,9	34,1	30,2
13.	Ο εκπαιδευτής επιπλήττει όσους δεν συμμετέχουν .	12,7	30,2	30,7	18,5	7,8
14.	Ο εκπαιδευτής με στηρίζει και με καθοδηγεί όταν το ζητώ.	4,9	6,8	17,6	30,7	40
15.	Μας ωθεί να αξιοποιούμε τις υπάρχουσες γνώσεις μας κατά τη διαδικασία του project.	3,4	5,9	25,4	32,7	32,7
16.	Όταν το θεωρεί αναγκαίο παρεμβαίνει και εναλλάσσει τους ρόλους των μελών.	23,9	30,7	24,9	16,6	3,9
17.	Σε περίπτωση που το project δεν "τρέχει" ο εκπαιδευτής παρεμβαίνει να βοηθήσει.	11,9	11,2	25,4	33,2	19,0
18.	Σε περίπτωση που το project δεν "τρέχει" ο εκπαιδευτής προτιμά να το σταματήσει.	46,3	27,3	17,1	5,4	3,9
19.	Οι βιβλιογραφικές πηγές δίνονται από τον εκπαιδευτή.	23,9	24,9	28,8	13,7	8,7
20.	Μελετώ αγγλικά κείμενα για τις ανάγκες της εργασίας μου.	25,4	20,5	26,8	13,7	13,7
21.	Όταν δυσκολεύομαι ζητώ τη βοήθεια του εκπαιδευτή.	6,8	8,3	25,9	34,6	24,4
22.	Κατά την έναρξη του project ο εκπαιδευτής μας προσδιορίζει με σαφήνεια	6,8	5,9	27,8	27,8	31,7

	το χρονοδιάγραμμα εργασίας								
23.	Το χρονοδιάγραμμα με βοήθά να οργανώνω καλύτερα τις δουλειές μου.	5,9	7,3	28,3	26,8	31,7			
24.	Οι εκπαιδευτές που οργανώνουν τα project γνωρίζουν τα στάδια και τους κανόνες υλοποίησής τους.	3,9	5,9	23,9	36,6	29,8			
25.	Η διαδικασία συλλογής πληροφοριών είναι ευχάριστη διαδικασία.	7,8	7,3	39	30,2	15,6			
26.	Μέσω του project πιστεύω ότι αναπτύχθηκε η κριτική μου σκέψη	3,9	13,2	19	42,9	21			
27.	Μέσω του project μαθαίνω τρόπους να ανακαλύπτω τη γνώση.	3,4	12,2	17	36,1	31,2			
28.	Μέσω του project βελτιώνω τις επικοινωνιακές μου δυνατότητες	7,3	9,8	25,9	30,7	26,3			
29.	Μέσω του project μαθαίνω να αυτενεργώ.	5,4	9,8	16,6	35,6	32,7			
30.	Μέσα από τη συμμετοχή μου συνειδητοποιώ τί κάνω και γιατί το κάνω	4,4	9,8	14,6	26,8	44,4			

Πίνακας 2: Διαφορές μεταξύ των απόψεων των εκπαιδευομένων των ΙΕΚ (Δημοσίων, Ιδιωτικών και ΟΑΕΔ) και της Σιβιτανιδείου Σχολής ως προς τον ρόλο του εκπαιδευτή

Ρόλος εκπαιδευτή	Δημόσια		Ιδιωτικά		ΟΑΕΔ		Σιβιτανίδειος		F	p
	μ.ο	τ.α	μ.ο	τ.α	μ.ο	τ.α	μ.ο	τ.α		
	53,21	10,52	62,06	8,37	52,32	10,25	52,19	7,93	9,488	0,000

Βάσει των αποτελεσμάτων του πίνακα 2 παρατηρήθηκε πως υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των εκπαιδευομένων όλων των τύπων των ΙΕΚ (Δημοσίων, Ιδιωτικών και ΟΑΕΔ και της Σιβιτανιδείου Σχολής) ως προς την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού, με τον οποίο επιτελούν το σχέδιο εργασίας, $F(3,201)=9,488$, $p=0,000<0,05$. Ωστόσο, η ανάλυση προχώρησε σε περαιτέρω επίπεδο, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος Tukey HSD ο οποίος είναι έλεγχος πολλαπλών συγκρίσεων ώστε να διαπιστωθούν ανάμεσα σε ποιές δομές των ΙΕΚ βρίσκονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές αναφορικά με τις απαντήσεις του συνόλου των δομών.

Πίνακας 3: Έλεγχος πολλαπλών συγκρίσεων (Tukey HSD)

	(I) Δομή ΙΕΚ	(J) Δομή ΙΕΚ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
Tukey HSD	Δημόσια	Ιδιωτικά	-8,85008*	2,75475	,008
		ΟΑΕΔ	,88620	2,37491	,982
		Σιβιτανίδειος	1,02005	2,64471	,980
	Ιδιωτικά	Δημόσια	8,85008*	2,75475	,008
		ΟΑΕΔ	9,73628*	1,89661	,000
		Σιβιτανίδειος	9,87013*	2,22517	,000
	ΟΑΕΔ	Δημόσια	-,88620	2,37491	,982
		Ιδιωτικά	-9,73628*	1,89661	,000
		Σιβιτανίδειος	,13385	1,73290	1,000
	Σιβιτανίδειος	Δημόσια	-1,02005	2,64471	,980
		Ιδιωτικά	-9,87013*	2,22517	,000
		ΟΑΕΔ	-,13385	1,73290	1,000

Όπως φαίνεται στον πίνακα III, από τους ελέγχους των μέσων τιμών (Tukey) μεταξύ των τεσσάρων κατηγοριών των ΙΕΚ ως προς τον ρόλο του εκπαιδευτή, προκύπτουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των Ιδιωτικών ΙΕΚ με τα δημόσια ($p=0,008$), με τα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ ($p=0,000$) καθώς και με τα ΙΕΚ της Σιβιτανιδείου Σχολής ($p=0,000$).

Πίνακας 4: Διαφορές μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των ερωτηθέντων εκπαιδευομένων και της χρησιμότητας του σχεδίου εργασίας

	Λύκειο		Τριτοβάθμια Εκπαίδευση		F	p
	μ.ο	τ.α	μ.ο	τ.α		
Χρησιμότητα σχεδίου εργασίας	24,58	5,56	27,12	6,36	4,262	0,04

Όπως διαπιστώθηκε από την παραπάνω ανάλυση, το μορφωτικό υπόβαθρο των σπουδαστών επιδρά στατιστικά σημαντικά στον τρόπο με τον οποίο αξιολογούν το σχέδιο εργασίας $F(1,203)=4,262$, $p=0,040 < 0,05$.

3. Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων εκπαιδευομένου σε ΙΕΚ (δημόσια και ιδιωτικά ΟΑΕΔ και Σιβιτανίδειο σχολή) σκιαγραφείται ο τρόπος με τον οποίο υλοποιείται το σχεδίου εργασίας στις παραπάνω εκπαιδευτικές δομές.

Για την ορθή και ολοκληρωμένη υλοποίηση του σχεδίου εργασίας (project) σημαντική είναι η συνεισφορά τόσο του εκπαιδευομένου, ο οποίος θα χρειαστεί να επιδείξει ενεργητική στάση μέσα στο εκπαιδευτικό πλαίσιο που ανήκει, όσο και του εκπαιδευτή ο οποίος πρέπει να γνωρίζει

τον τρόπο και τις προϋποθέσεις για να πραγματοποιηθεί ένα project. Οι ερωτώμενοι, απαντώντας στο ερωτηματολόγιο δίνουν μία εικόνα για τον τρόπο προσεγγίζεται το σχέδιο εργασίας ως εκπαιδευτική μέθοδος, για το ρόλο του εκπαιδευτή στην εν λόγω διαδικασία και για τη δική τους στάση στη διάρκεια υλοποίησης του project. Οι ερωτήσεις επίσης του ερωτηματολογίου προβάλλουν το πώς αξιολογούν το σχέδιο εργασίας οι ίδιοι οι εκπαιδευομένοι, ως εκπαιδευτική μέθοδο με βάση την εμπειρία τους.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο οι εκπαιδευομένοι είναι εκείνοι που διαθέτουν τον έλεγχο της υλοποίησης του σχεδίου εργασίας ενώ ο εκπαιδευτής συμμετέχει με ρόλο βοηθητικό. Οι εκπαιδευομένοι, συμφωνούν ότι ο εκπαιδευτής ελέγχει τις προϋπάρχουσες γνώσεις

τους πριν προτείνει κάποιο θέμα προς υλοποίηση. Συνηθέστερα η επιλογή του θέματος πραγματοποιείται από μέρους των εκπαιδευομένων καθώς πολλές φορές, οι ίδιοι έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν και το θέμα με το οποίο επιθυμούν να ασχοληθούν.

Ο εκπαιδευτής εξηγεί τους στόχους του project, το πλάνο το οποίο πρέπει να έχουν υπόψη τους και το χρονοδιάγραμμα που πρέπει να ολοκληρωθεί. Καθίσταται λοιπόν σαφές, πως ο εκπαιδευτής βασίζεται κυρίως την επεξήγηση του τρόπου υλοποίησης του σχεδίου εργασίας, αναλύει δηλαδή τα βήματα που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι εκπαιδευόμενοι προκειμένου να ολοκληρωθεί το project με ορθό τρόπο. Από τα αποτελέσματα διαφαίνεται, πως ο εκπαιδευτής δε συμμετέχει σε μεγάλο βαθμό στον καθορισμό των ομάδων καθώς οι εκπαιδευόμενοι αποφασίζουν τη σύνθεση των ομάδων με βάση τις σχέσεις με τους συμμαθητές τους. Για την εύρυθμη λειτουργία κάθε ομάδας θα πρέπει να οριστούν ρόλοι για κάθε συμμετέχοντα τους οποίους ορίζουν οι εκπαιδευόμενοι. Ως προς το ρόλο του εκπαιδευτή, οι ερωτώμενοι συμφωνούν ότι είναι περισσότερο καθοδηγητικός και δε λειτουργεί με στόχο να ελέγξει τη διαδικασία. Καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους ωθώντας τους να αξιοποιούν τις γνώσεις τους, χωρίς να παρεμβαίνει και να επιπλήττει όταν παρακωλύεται η ορθή υλοποίηση των σταδίων του project.

Μέσω των αναλύσεων που διενεργήθηκαν, με σκοπό να αναδειχθεί αν υπάρχει κάποια διαφορά ως προς τον τρόπο που αξιολογούν οι σπουδαστές των ΙΕΚ και των τεσσάρων δομών τον ρόλο του εκπαιδευτή, διαπιστώθηκε πως υπάρχουν διαφορές μεταξύ των φοιτούντων σε ιδιωτικά ΙΕΚ με τις υπόλοιπες δομές ΙΕΚ δηλαδή του ΟΑΕΔ, τα δημόσια και την Σιβιτανίδειο σχολή.

Η διαφορά μπορεί να έγκειται στο γεγονός πως τα ιδιωτικά ΙΕΚ επιλέγουν τους εκπαιδευτές με δικά τους κριτήρια, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες κατηγορίες των ΙΕΚ, οι οποίες διαθέτουν δημόσιο χαρακτήρα στην επιλογή των εκπαιδευτών.

Διαφορές επίσης εντοπίστηκαν και στον τρόπο που αξιολογούν την συνεισφορά του σχεδίου εργασίας οι σπουδαστές των δομών των ΙΕΚ. Αναλυτικότερα οι απόψεις των φοιτούντων σε ιδιωτικά ΙΕΚ διέφεραν από τις απόψεις των φοιτούντων στα δημόσια ΙΕΚ και τα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ, ενώ παράλληλα διάφορες υπήρχαν ανάμεσα στις απόψεις των φοιτούντων των ιδιωτικών ΙΕΚ με εκείνων της Σιβιτανιδείου σχολής.

Οι διαφορές μπορεί να πηγάζουν τόσο από την συχνότητα στην οποία υποβάλλονται οι μαθητευόμενοι να πραγματοποιήσουν project όσο και από τον τρόπο που υλοποιούν ένα σχέδιο εργασίας.

Ωστόσο με βάση το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων δεν διαπιστώθηκε κάποια διαφορά στον τρόπο που αξιολογούν τον εκπαιδευτή για το έργο του, αλλά διαφέρουν σημαντικά στον τρόπο με τον οποίο αξιολογούν οι απόφοιτοι λυκείου του την προσφορά του σχεδίου εργασίας με το πώς την αξιολογούν οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η διαφορά αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί καθώς οι απόφοιτοι λυκείου και οι απόφοιτοι πανεπιστημίου μπορεί να έχουν δημιουργήσει μία συγκεκριμένη εικόνα για το ρόλο που πρέπει να επιτελεί ο εκπαιδευτής και η οποία δεν υφίσταται αλλαγές με το πέρασμα από τη μία βαθμίδα στην άλλη.

Η διαφορά στις απόψεις τους, σχετικά με τη μέθοδο του σχεδίου εργασίας και την προσφορά της στην προσωπική ανέλιξη στο πεδίο των γνωστικών ικανοτήτων, ίσως είναι απόρροια της ίδιας της εξέλιξης των εκπαιδευομένων, δηλαδή οι απόφοιτοι λυκείου πραγματοποίησαν μικρότερο αριθμό project το οποίο λάμβανε χώρα στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος σε αντίθεση με τους απόφοιτους πανεπιστημίου, οι οποίοι πραγματοποίησαν project τόσο κατά τη σχολική περίοδο όσο και κατά την πανεπιστημιακή τους εκπαίδευση. Άρα οι απόφοιτοι πανεπιστημίου διαθέτουν λογικά κάποια παραπάνω εμπειρία στην υλοποίηση σχεδίων εργασίας από τους απόφοιτους λυκείου.

4. Συμπεράσματα

Σε όλα τα παραπάνω ερευνητικά πορίσματα τα οποία συνδέονται με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που έχει προηγηθεί, καθίσταται σαφές πως ο εκπαιδευτής των ΙΕΚ αν και κρίνεται διαφορετικά από τους εκπαιδευόμενους των τεσσάρων δομών των ΙΕΚ, εντούτοις κατά κύριο λόγο βοηθητικός, υποστηρικτικός και συμβουλευτικός ενώ επίσης γνωρίζει τα στάδια πραγματοποίησης του project, τα οποία διευκρινίζει στους εκπαιδευόμενους. Η στάση του εκπαιδευτή, συμβάλλει τα μέγιστα στην θετική στάση των εκπαιδευομένων απέναντι στην τεχνική σχεδίων εργασίας, τα οποία βασίζονται στην ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων με ανάληψη πρωτοβουλιών, στοιχεία τα οποία εμπεριέχουν την ελεύθερη δράση του ατόμου.

Πέραν της ευχάριστης διάθεσης των εκπαιδευομένων ενισχύονται οι προσωπικές, γνωστικές και ψυχοκοινωνικές τους δεξιότητες, στοιχεία τα οποία συνιστούν τα οφέλη του σχεδίου εργασίας. Αν και οι απόψεις των εκπαιδευομένων διέφεραν ανάλογα με το ΙΕΚ που φοιτούσαν και το μορφωτικό τους επίπεδο, ωστόσο η πλειονότητα των συμμετεχόντων συναινούν στη συνεισφορά της τεχνικής διδασκαλίας στην ανάπτυξη των επικοινωνιακών δυνατοτήτων, της κριτικής σκέψης και των μαθησιακών ικανοτήτων.

Καταληκτικά, η τεχνική του σχεδίου εργασίας στα ΙΕΚ χρησιμοποιείται από τους εκπαιδευτές οι οποίοι έχουν συγκεκριμένο ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία ο οποίος αν και διαθέτει μικροδιαφορές ανάλογα με την δομή του ΙΕΚ ωστόσο παραμένει κατά βάση βοηθητικός ως προς τον εκπαιδευόμενο, ο οποίος με τη σειρά του διακρίνει πως από την τεχνική αυτή βελτιώνει πτυχές της προσωπικότητάς του.

Βιβλιογραφία

- Apel, H. J., & Knoll, M. (in press). *Projekt lernen. Grundlegungen und anleitungen*. Munchen: Oldenbourg Verlag.
- Coolahan, J. (2002). *Teacher education and the teaching career in an era of lifelong learning Paris*. Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD.
- Frey, K. (1986). *Η μέθοδος project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη* (μεταφρ. Κλ. Μάλλιου). Θεσ/νικη: Αφοί Κυριακίδη.
- Frey, K. (1991). *Die Projectmethode*. Weinheim: Beltz.
- Katz, G. L., Chard, C.S. (1989). *Engaging Children's Minds: The Project Approach*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Καραγεώργου, Ε. (2014). *Το Project «κόσκινο του Ερατοσθένη» στο ΠΜΣ «Εκπαίδευση και Πολιτισμός»*. Αθήνα.
- Κόκκος, Α. (1999). *Το πεδίο, οι αρχές μάθησης, οι συντελεστές*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α., & Κουτρούμπα, Κ. (2010). *Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων*. Αθήνα.
- Κόκκος, Α., & Λιοναράκης, Α. (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Σχέσεις διδασκόντων – διδασκομένων*. Τόμος Β. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μπινιάρης, Α. (1995). *Η εξέλιξη της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης-κατάρτισης*.
- Μπρίνια, Β., & Χρυσαφίδης, Κ. (2010). *Η Διεξαγωγή του μαθήματος «Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων» με τη μέθοδο Project στο Ενιαίο Λύκειο*. Εκπαιδευτικά.